

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce
Posudek - Závěrečná práce - CŽV

Student: Bc. Ivana CRLÍKOVÁ

Obor: Ped.předš.věku

Název práce v českém jazyce: Adventní kalendář plný příběhů - pedagogický projekt na rozvoj předčtenářských dovedností v mateřské škole

Název práce v anglickém jazyce: Advent-calender full of stories - educational project in development of before-reader's skills of children at nursery school

Vedoucí práce: Mgr. Štěpánka Klumparová, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Ondřej Hausenblas

Předložená práce má pečlivě vytyčené cíle pro část obecnou i praktickou. Oceňuji, že autorka svou pozornost na teoretická východiska zaměřila tak, aby jí tato východiska pomohla tvořit a provést její projekt pro děti.

Cíl porovnat posun dětí během pedagogického projektu musíme ovšem chápat tak, že jde o posun jí svěřené skupiny dětí – tedy že nelze zobecnit poznatky jednoho kvantitativně malého projektu. Ale přínos projektu pro samu učitelku MŠ může být mnohem větší právě proto, že informuje o čtenářství dětí v její třídě i o práci samotné učitelky. Tím je blízký akčnímu výzkumu.

Autorka věnovala dost pozornosti tomu, aby z pramenů získala dobrou interpretaci toho, jak předškolní děti jednájí ve vztahu k četbě. Je cenné, že autorka DP se neomezila na pouhé přebírání definic nebo rozmanitých vymezení složek čtenářství, ale že získané poznatky průběžně posuzuje z pohledu svého praktického záměru i své zkušenosti z práce s dětmi předškolního věku.

Snad by diplomantka měla vysvětlit, proč však základní, dostupné a obecně známé poznatky z výzkumů a informace z odborných pramenů více neshrnula, proč je velmi zešíroka uvádí v plném znění, když by stačilo na ně odkázat bibliografickým odkazem. Její DP by se pak nerozrostla do příliš velkého rozsahu. Je však patrné, že pro autorku bylo studium pramenů poučné. Například celá kapitola 2. o osobnosti dítěte je sice plná významných poznatků, ale pro vytyčené cíle DP jsou to poznatky jen podpůrné. Podobně jsou i informace o RVP PV sice důležité, ale není u nich uvedena „přidaná hodnota“ toho, čím jsou přínosné právě pro tuto DP, respektive jak se budou v projektu uplatňovat.

Příkladem toho, jak by mohla autorka cizí poznatky vztahovat ke své práci a svému záměru, by mohly být popisy metod RWCT od str. 50 – je tu patrné, jak metod sama používá se svými svěřenci. Ale i předchozí obecné zásady, principy, poznatky se jistě v její práci nějak odrážejí, potvrzují, zpochybňují – a to v kapitolách nenacházím. Proto si myslím, že autorka měla šetřit místem a inkoustem.

Zápisky o vlastní profesní zkušenosti mohou přinést autorce lečjaké poznání: když na str. 51 píše, že některé dětské nápady označuje s dětmi jako N = nesprávné, a vzápětí v témž odstavci tvrdí, že „pedagog původní návrhy dětí nehodnotí“ - autorka by měla vysvětlit, jak to myslí a co vlastně tedy

s nápady dělá.

U dalších metod autorka vhodně uvádí, čemu v rozvoji čtenáře metoda slouží. Někde by však bylo zajímavé se o její zkušenosti dozvědět více: například na str. 58 u Fisherova třídění typů otázek – jak slouží lepší a méně početné otázky v její třídě?

Praktická část DP obsahuje jednak popis práce skupiny předškoláků s texty během adventu, jednak pokus o statistické vyhodnocení různých zjištění učiněných na začátku a na konci příběhu.

K průběhu projektu by autorka měla více objasnit, proč zvolila „cestování po světě“, zda cestování po světě má nějakou souvislost s adventem a Vánoci, případně jak si děti takovou souvislost utvářely, je-li jaká. Také by měla vysvětlit jak chápat to, že Cestování po světě považuje za „hlavní motivaci celého edukačního projektu“ - kdo je motivován, a k čemu, a čím? (s. 73)

To, nač se diplomantka zaměřila v pozorování dětí a zjišťování o jejich zázemí i o jejich výkonech, bylo voleno velmi vhodně a jsou to složky velmi důležité. V tom je autorka dobře poučena odborně, a patrně dokáže i pozorovat a vést nad pozorovanou skutečností účinnou úvahu. Avšak v práci věnovala mnoho místa operacím se škálami a procenty. Své statistické zacházení s velmi omezeným počtem pozorovaných dětí v značně krátkém čase by uchazečka měla důkladně objasnit. Proč dává výsledky do grafů – jakou rozlišovací sílu mají její číselné údaje při tak minimálním vzorku žáků? Mohly její hypotézy být skutečně potvrzeny nebo vyvráceny tak minimálním výzkumem? Nebylo by lepší věnovat více času tomu, aby rozvinula úvahy a návrhy o tom jak s konkrétním dítětem vzhledem k jeho předvedeným výkonům děti pracovat dál? Na to, že ve skupince předškoláků komunikují děti nejvíc s dospělým, který práci vede, a méně mezi sebou, asi nebylo třeba výzkumu, diplomantka to pravděpodobně ví ze své zkušenosti. Jak má důvěřovat tomu, že jí to „potvrdil“ její maličký vzorek žáků? Měla by svou důvěru testovat tím, že si představí, že by se její očekávání získanými výsledky nepotvrdila: že by naopak předškoláci nezávisle na dospělém diskutovali pozorně mezi sebou – opustila by na základě svého vzorku a výzkumu svou zkušenost toho, jak to běžně u dětí bývá? Byl by takový výzkum pro ni argumentem, aby popřela svou zkušenost? Ne-li, pak ani výsledky shodující se s jejím očekáváním nemůže považovat za něco vážného, průkazného. Přepočítávání malých absolutních čísel na procenta považují za zcela bezvýznamné.

Např. v skupině 9 dětí se 15x, 38x, 2x, 1x nebo 4x objevil projev, který patřil do kategorií A-E. To považují za statisticky zcela zanedbatelné a sestavovat z toho tabulky a grafy za postup zavádějící. Ztráta času u diplomantky i u čtenářů DP.

Byly aspoň ty typy komunikace nějak závislé na povaze a obsahu příslušného textu? To, že se v běhu adventního času nějak měnily reakce dětí, může v tomto nízkém počtu výskytů a v malé skupině být výsledkem čehokoliv, i okamžité nálady dítěte, ale i nálady učitelčiny, únavy, těšení na Ježíška, zmatkem v předvánoční domácnosti atp. S metodami výuky či čtení to nemusí mít nic společného. Je sporné, zda výsledků bylo dosaženo upozaděním pedagoga (s. 95 nahoře).

Vyhodnocení pro jednotlivé žáky od s. 96 však má jistě cenu – ale muselo by k němu být připojeno učitelčino plánování dalších kroků, které mohou na pozorovanou změnu v komunikaci navázat, nebo ji ověřit, posílit atp. Tedy odvozovat z pozorovaných projevů žáka další průběh výuky či práce se žákem. Pouhé sepsání čísel výskytů jednotlivých typů reakce není „vyhodnocením“. Vyhodnotit by znamenalo vztáhnout ta zjištění k nějaké hodnotě – k cíli, nebo k uznané kvalitě komunikace atp. Škoda je používat výrazů, které zavádějí úvahu do nejasností.

Na to, aby DP přesvědčivě doložila taková pozitivní zjištění, jako na s. 101, že se do diskuse zapojilo všech 9 dětí, bychom museli v DP vidět mnohem podrobnější popis a analýzu okolností, průběhu a reakcí dětí, učitelčina vedení četby – a i tak by z toho bylo možné vyvozovat nanejvýše to, že shledané úspěšné okolnosti a postupy bude dobré opakovat nebo se jimi inspirovat. Sotva však lze tvrdit, že opravdu vedou k lepším výsledkům.

Za hodně riskantní považují některá tvrzení v kap. 9 Shrnutí výsledků... Autorka by měla opatrně zacházet s představou, že dětem lze nějak napevno „přišpendlit“ charakteristiku „omezený jazykový kód“. Ani autor tohoto pojmu Bernstein takto jedince neurčuje, charakterizoval spíše jen určité typy používání jazyka nebo určitá prostředí, v nichž se jazyka používá elaborovaně nebo restringovaně. To, že malé dítě jedná řečově víc nebo méně samostatně, výstižně, bohatě, může být stejně dobře

dáno jeho vývojovou úrovní a osobním tempem vývoje i okamžitým stavem mysli či těla. Příkladem toho, co může pozorování dětí při četbě přinést užitečného, mohla být mnohem spíše taková zjištění nebo rozhodnutí učitelky, jako je na s. 102 dole: „V závislosti na reakcích dětí jsem přizpůsobovala časovou dotaci na činnost.“ (Pokud chce autorka inspirovat kolegyně, doporučuji používat méně zdeůřední sloh.)

Diplomantka by bývala měla věnovat své práci také pozornost korektorskou – zejména ujasnit si a zkontrolovat, kde se klade a neklade čárka ve větě a souvětí (např. hned v Úvodu, nebo na str. 61 „životabáseň vyžaduje pedagoga, co by zapisovatele“. Učitelka v MŠ sice nevtiskne svými piseckými chybami nečtoucím dětem chybný obraz slova nebo věty, ale možná ztratí prestiž v očích těch rodičů, kteří se pravopisu už naučili a nyní si přečtou něco, co jim napsala. Chce-li diplomantka sledovat ušlechtilý cíl u svých kolegyň, musí si ohlídat správnost svého psaného projevu – např. v závěrečné větě Závěru: „Mým zájmem, je nadchnout pro využívání aktivizujících a netradičních metod i kolegyně.“

Maličkostí, jako je omyl v názvu knihy Pipi dlouhá punčocha na str. 71, si nevšímám.

Přes uvedené výtky vůči zacházení se „statistikou“ doporučuji práci k obhajobě a pokud diplomantka lépe vyjasní své důvody a cíle, navrhuji vzhledem k tomu, že za výzkumem zřejmě stojí reálná kvalitní práce s dětmi a čtením, hodnotit práci jako

V Praze dne

.....

Podpis